

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Marina Gajić

Mednarodna mobilnost mladih

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Marina Gajić

Mentor: doc.dr. Damjan Lajh

Mednarodna mobilnost mladih

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

Zahvaljujem se očetu, mami in sestri za vso podporo v času študija.

MEDNARODNA MOBILNOST MLADIH

Mednarodna mobilnost mladih in program Erasmus postajata na področju izobraževalne politike EU vedno bolj aktualna. EU si je zadala cilj, da postane najbolj dinamična in konkurenčna svetovna regija, za to pa je seveda zelo pomembno kvalitetno izobraževanje in usposabljanje mladih. Voditelji držav članic EU so v Lizboni leta 2000 v ta namen sprejeli nov način dela – odprto metodo koordinacije, ki naj bi uredila oziroma izboljšala delovanje nekaterih javnopolitičnih področij in tako prispevala k evropski integraciji in skupni evropski identiteti. Uporaba OMK se od države do države razlikuje, zato je zelo težko vrednotiti njen vpliv v posamezni državi članici in na določenem javnopolitičnem področju. Problematično je tudi dejstvo, da na oblikovanje in izvajanje določene javne politike ali programa vplivajo mnogi drugi dejavniki, ki jih je včasih težko ločiti od vpliva OMK. Slovenija je program Erasmus uvedla že leta 1999, vpliv OMK na izvajanje le-tega pa se kaže samo v določenih vidikih. Glavni javnopolitični akterji se je pri svojem delu sicer zavedajo in skušajo tudi delovati v skladu s to metodo, kljub temu pa mobilnost mladih zaenkrat ostaja bolj izjema kot pravilo.

Ključne besede: odprta metoda koordinacije, mednarodna mobilnost, program Erasmus, Evropska unija, izobraževalna politika

INTERNATIONAL MOBILITY OF YOUNG PEOPLE

The international mobility of young people and the Erasmus programme are establishing themselves as important parts of the European Union education policy. The EU set itself the goal to become the most dynamic and competitive region in the world, which requires good education and training of the young people. In 2000 the leaders of EU member states met in Lisbon and agreed on a new way of working, called “the open method of coordination”. Its purpose is to regulate and improve the functioning of some public-policy spheres and thus making a contribution to European integration and the common European identity. The application of the OMC differs from member state to member state, which makes the evaluation of its influence in a particular member state and a particular public-policy sphere very difficult. Also problematic is the fact that many other factors which are difficult to separate from the influence of the OMC also affect the creation and implementation of a certain public policy or a programme. Slovenia started to participate in the Erasmus programme in 1999 but only a few aspects reflect the influence of the OMC. The main public-policy figures are aware of the OMC and also try to function in accordance to this method. Nevertheless, mobility of young people is still an exception rather than a rule.

Key words: open method of coordination, international mobility, Erasmus programme, European Union, education policy

KAZALO VSEBINE

SEZNAM KRATIC.....	6
1 UVOD	7
2 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	9
3 RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE.....	11
4 PROGRAM ERASMUS IN VPLIV OMK.....	12
4.1 Kako se izvaja program Erasmus na ravni EU in na kakšen način to vpliva na izvajanje programa na nacionalni ravni?	13
4.2 Kateri so glavni dejavniki izvajanja mednarodne mobilnosti mladih v sklopu programa Erasmus?	20
5 SKLEP.....	32
6 LITERATURA.....	34
PRILOGE	37
PRILOGA A: Intervju z gospodom Aljošo Belcijanom, odgovornim za mednarodno mobilnost znotraj Erasmus programa na Centru RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja – CMEPIUS	37
PRILOGA B: Intervju z gospodom Andrejem Kotnikom, podsekretarjem na Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo	40
PRILOGA C: Intervju z dr. Moniko Kalin Golob, prodekanjo za dodiplomski študij na FDV.....	43
PRILOGA D: Intervju z gospo Neli Dimc, vodjo službe za mednarodno sodelovanje na FDV	45

KAZALO TABEL IN SLIK

Tabela 4.1: Opredelitev omrežja – izvajanje programa Erasmus.....	14
Tabela 4.2: OMC in izvajanje programa Erasmus na nacionalni ravni	16
Slika 4.1: Omrežje na področju izvajanja programa Erasmus	18
Tabela 4.3: Cilji in predlagani ukrepi na področju mobilnosti v Akcijskem načrtu o mobilnosti	19
Slika 4.2: Dejavniki mednarodne mobilnosti študentov	21
Tabela 4.4: Ste že slišali za program Socrates Erasmus ali ne?	22
Tabela 4.5: Ste bili že kdaj vključeni v program Erasmus ali ne?	23
Tabela 4.6: Ali se, po vašem mnenju, dovolj veliko število predmetov izvaja v tujem jeziku (angleščini)?	24
Slika 4.3: Odgovori študentk.....	25
Slika 4.4: Odgovori študentov.....	25
Tabela 4.7: Ali bi želeli, da bi se kateri od obveznih predmetov izvajal v tujem jeziku (v angleščini)?.....	25
Tabela 4.8: Razmerje med študenti in visokošolskimi učitelji bi naj v prenovljenih bolonjskih programov bilo 1:20. Ker pri nas temu še ni tako, me zanima, v kolikšni meri so vam učitelji dostopni glede individualnih študijskih problemov?	27
Slika 4.5: Odgovori študentov in študentk	27
Slika 4.6: EU javnopolitični model na področju izobraževanja po Lizboni 2000	30

SEZNAM KRATIC

CMEPIUS	Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja
DG EAC	Generalni direktorat Evropske komisije za izobraževanje in kulturo (Directorate General for Education and Culture)
EDUC	Komisija za kulturo in izobraževanje (Commission for Culture, education and research)
EK	Evropska komisija (European Commission)
EP	Evropski parlament (European Parliament)
EU	Evropska unija (European Union)
FDV	Fakulteta za družbene vede
MVZT	Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo
MŠŠ	Ministrstvo za šolstvo in šport
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OMK	odprta metoda koordinacije (open method of coordination)
RS	Republika Slovenija
SGIB	Stalna delovna skupina za kazalnike in ciljne vrednosti (Standig Group for Indicators and Benchmarks)
Svet	Svet Evropske unije (Council of the European Union)

1 UVOD

Zavedanje, da velik del ključnih izzivov tudi na področju izobraževanja presega nacionalne meje ter da prost pretok ljudi in storitev nujno terja tudi prost pretok znanja, je vsak dan večje. Tako smo tudi na področju izobraževanja priča vrsti procesov, ki kažejo potrebo po definiranju in upoštevanju nekaterih skupnih načel, ciljev ter mehanizmov v evropskem (ali celo širšem) prostoru. Prav ti skupno zastavljeni cilji in mehanizmi so nujni za vzpostavljanje primerljivosti, kompatibilnosti ter izgrajevanja tistih mednarodnih standardov na področju izobraževanja, ki predstavljajo predpogoj za prost pretok 'znanja in ljudi' in za delovanje v širših razvojnih procesih (Štremfel 2009, 82).

Izobraževalna politika je, kljub dokaj dolgi zgodovini Evropske unije (EU), od njenega začetka delovala pod okriljem držav članic. V evropskem kontekstu je izobraževanje vedno veljalo za nacionalno občutljivo področje, predvsem zaradi legitimnega priznavanja različnosti med nacionalnimi izobraževalnimi sistemi. Nacionalna občutljivost izhaja tudi iz institucionalne vloge izobraževalnih ustanov kot nekih prenašalk kulturne in zgodovinske dediščine (Gornitzka 2007, 4).

Leto 2000 pa predstavlja nov mejnik v razvoju EU. V Lizboni je tedaj petnajst držav članic izrazilo svojo pripravljenost, da Evropa postane najbolj dinamična in konkurenčna svetovna regija, za kar potrebuje dobro izobraženo in prilagodljivo delovno silo. Da bi to dosegli, so voditelji držav članic prejeli strateške cilje, ukrepe za njihovo doseganje, in se odločili, da uvedejo nov način dela – odprto metodo koordinacije (Širok in drugi 2005, 6). Odprta metoda koordinacije je nastala zaradi povečane raznolikosti v Evropi in je sredstvo za ugotavljanje najuspešnejše prakse in doseganje najhitrejšega premikanja k skupnim ciljem (Borras 2003, 26). Jones (v Štremfel 2009) pa celo meni, da je sodelovanju v EU na področju izobraževanja botrovala prav uvedba OMK.

V Lizbonski strategiji je bila OMK prvič predstavljena, kot način širjenja dobrih praks in kot nekakšna usmeritev glavnim ciljem EU. Predstavljena je bila kot instrument za javnopolitično učenje: države članice naj bi se na svoj način naučile oblikovanja in izvajanja javnih politik, kljub temu pa se morajo (v okviru OMK) zavedati skupnih ciljev EU (Radaelli 2004, 5).

Države članice EU se strinjajo, da je uspeh izobraževalne politike v prihodnosti odvisen od tesnega sodelovanja med relevantnimi akterji, da se zagotovi transparentnost in kvaliteta. Na nek način se odzamejo pristojnosti institucijam EU in se preusmerijo nazaj na vlade držav

članic. Takšna nova metoda javnopolitičnega odločanja temelji na OMK (Walkenhorst 2005, 14).

Ena od dilem, ki se poraja na tem mestu je, ali je OMK res neka nova metoda javnopolitičnega odločanja. Nekateri avtorji menijo, da je včasih metodološko problematično razmejiti vpliv OMK od vpliva drugih mednarodnih organizacij. Gornitzka (2005, 12) pravi, da obstajajo očitne podobnosti v delu OECD in OMK. Ena od primarnih nalog OECD so posvetovanja, ki naj bi vodila k povečanju javnopolitične koordinacije in k razvoju skupnih javnopolitičnih programov na območju držav članic OECD. Kot v OMK, lahko tudi v delovanju OECD opazimo publikacije članic o statističnih kriterijih, indikatorjih in primerjavah ter vrednotenjih programov oziroma javnopolitičnih področij. Prav tako pa OECD deluje na podobnih javnopolitičnih področjih kot OMK (ekonomska politika, okoljska politika, zaposlovanje, področje raziskovanja in izobraževanja). Kljub temu se OMK razlikuje od medvladnih forumov, ki so sestavni del OECD, saj vsebuje jasne povezave med procesi na evropski in nacionalnih ravneh. Prav tako se tudi zelo razlikuje vloga Evropske komisije (EK) v OMK od vloge sekretariatov različnih mednarodnih organizacij, saj ima potencialno sposobnost delovati kot neodvisen in izvršilni organ (Egeberg v Gornitzka 2007, 4). Res je, da so nekatere »sestavine« OMK, kot je na primer učenje prek nacionalnih meja, poznane tudi drugim mednarodnim organizacijam, kljub temu pa OMK počne to na nek svoj, edinstven način.

Glavne karakteristike OMK (ki temelji na voluntarizmu, subsidiarnosti, fleksibilnosti, participaciji in mnogonivojski integraciji) so torej:

- medvladni pristop,
- monitoring na najvišji ravni,
- jasni postopki in ponavljanje,
- sistematično povezovanje med javnopolitičnimi sektorji,
- povezovanje EU in nacionalnih akcij,
- stremenje k participaciji družbenih akterjev,
- prizadevanje k zvišanju nivoja učnega procesa

(Borras in Jacobsson 2004, 188).

2 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

V diplomskem delu se bom osredotočila na mednarodno mobilnost mladih, natančneje na program Erasmus. Erasmus je eden od sektorskih programov Vseživljenjskega učenja, ki je namenjen terciarnemu izobraževanju; njegov glavni cilj pa je spodbujanje izmenjav, mobilnosti in sodelovanja med sistemi izobraževanja in usposabljanja.

Program Erasmus pa ni namenjen le promociji mobilnosti študentov, ki je na nek način paralelna prostem pretoku delavcev znotraj trga dela EU, ampak je v ozadju veliko več. Gre za ambicijo razvoja evropske identitete, ki naj bi jo spodbujala mobilnost študentov znotraj tega programa (Gornitzka 2007, 10).

Mobilnost na področju izobraževanja je pomembna sestavina in eden od načinov prostega pretoka ljudi, prav tako pa spada med glavne cilje akcij EU na področju izobraževanja, ki temelji na skupnih vrednotah in spoštovanju različnosti. Je pa tudi bistveno orodje za promocijo zaposlovanja, zmanjšanje revščine in promocijo aktivnega evropskega državljanstva (Priporočilo EP in Sveta 2006/961/EC).

Nekateri (Wit in Verhoeven v Gornitzka 2007, 15) gredo celo tako daleč, da ustanovitev Erasmus programa in njemu podobnih izobraževalnih programov parafrazirajo kot bitko med nacionalnimi in EU interesi.

V devetdesetih letih je izobraževanje, kljub varovalkam proti evropeizaciji, postalo »legalna« zadeva skupnosti, nadsionalne institucije pa so pridobile znatno politično moč. EK je (skupaj s Parlamentom (EP)) razvila veliko število pobud, idej in predlogov na področju izobraževanja v EU. V bistvu je bila strategija Komisije dvojna: po eni strani se je izobraževanje začelo dojemati kot pomemben vir za evropski enotni trg; po drugi pa je izobraževanje identificirano kot konkretno orodje ali mehanizem za premagovanje najbolj bistvenih ovir na poti k močnejši integraciji: pomanjkanje identifikacije, informiranosti in participacije javnosti (Walkenhorst 2005, 5).

Nugent, (v Štremfel 2009) na primer nasprotno meni, da velja izobraževanje za tisto področje, kjer je evropski javnopolitični proces zaznamovan z občasnim sodelovanjem oziroma izmenjavami idej in informacij med zainteresiranimi akterji, medtem ko EU z viri oziroma javnopolitičnimi instrumenti na tem področju skorajda ne razpolaga oziroma razpolaga v zelo omejenem obsegu.

Poleg EK in EP so pri oblikovanju in izvajanju te javne politike pomembni še mnogi drugi akterji, in sicer ostale evropske institucije, države članice, državne institucije, interesne skupine, izobraževalne institucije itd.

Kot ugotavljajo Alexidou, Goetschy in Zeitlin (v Štremfel 2009, 19), se OMK razlikuje glede na javnopolitično področje, v katerem je uporabljena; med posameznimi javnopolitičnimi področji se tako razlikuje ambicioznost skupnih ciljev, načini in postopki sodelovanja, uporaba in institucionaliziranost posameznih sredstev ter postopki spremljanja. Poudarek OMK je tudi v tem, da se države kljub različnim tradicijam, pomembnim sistemskim razlikam in pomanjkanju pravnega pomena integracije lahko učijo ena od druge in izboljšujejo svoje politike z namenom doseganja skupnih ciljev (Štremfel 2009, 68).

V diplomskem delu me bo zanimalo, na kakšen način je OMK vplivala na program Erasmus; kako se le-ta izvaja na ravni EU in posledično na nacionalni (slovenski) ravni. Prav tako pa me bo zanimalo, kateri so glavni dejavniki izvajanja programa Erasmus in kako se pri tem upošteva OMK.

V ta namen si bom zastavila dve raziskovalni vprašanji:

Raziskovalno vprašanje 1: Kako se izvaja program Erasmus na ravni EU in na kakšen način to vpliva na izvajanje programa na nacionalni ravni?

Tu me bo predvsem zanimalo, kateri akterji (nadhacionalni in nacionalni) imajo glavno vlogo pri programu Erasmus in v kolikšni meri je opazen vpliv OMK.

Raziskovalno vprašanje 2: Kateri so glavni dejavniki izvajanja mednarodne mobilnosti mladih v sklopu programa Erasmus?

Poskušala bom torej identificirati glavne dejavnike izvajanja programa Erasmus in ugotoviti v kolikšni meri se uporaba OMK vidi skozi te dejavnike.

3 RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE

- **Analiza primarnih virov** oziroma pregled relevantne zakonodaje in dokumentov s področja mednarodne mobilnosti mladih v sklopu programa Erasmus. Sem spada tako zakonodaja z nacionalne kot nadnacionalne ravni. Na nadnacionalni ravni je pomembna Lizbonska strategija iz leta 2000 (s katero je bila uvedena tudi OMK kot nova oblika vladanja); prav tako pa so na nadnacionalni ravni pomembni tudi različni sklepi Evropskega parlamenta in Sveta. Na nacionalni ravni je pomemben zlasti Nacionalni program visokega šolstva, poleg tega pa lahko sem uvrstimo različne nacionalne predpise in strategije, ki urejajo področje visokošolskega izobraževanja.
- **Analiza sekundarnih virov**, torej različnih monografskih publikacij in znanstvenih člankov s področja izvajanja programa Erasmus in teorije o OMK.
- **Družboslovni intervju** – intervjuji z relevantnimi javnopolitičnimi akterji na različnih ravneh. Tu je torej pomembno določiti, kateri so tisti javnopolitični akterji, ki sodelujejo pri izvajanju programa Erasmus. Na nadnacionalni ravni so pomembni predvsem naslednji akterji: EK, ki je odgovorna za implementacijo programa Erasmus, znotraj EK pa Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo (GD EAC), ki koordinira različne akcije s tega področja. Prav tako sta pomembna EP in Svet, ki sprejemata zakonodajo. Na nacionalni ravni imata glavno vlogo pristojno ministrstvo (Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (MVZT)), ter CMEPIUS – Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (javni zavod, ki ga je ustanovila Vlada RS in ima strokovno administrativne in tehnično organizacijske naloge); pomembni pa so tudi visokošolski zavodi, ki izvajajo program Erasmus. Zaradi časovnih in prostorskih omejitev bom izvedla intervjuje z naslednjimi akterji (na nacionalni ravni): z gospodom Andrejem Kotnikom, podsekretarjem na MVZT; z gospodom Aljošo, Belcijanom odgovornim za program Erasmus na CMEPIUS; z dr. Moniko Kalin Golob, prodekanjo za dodiplomski študij na FDV; in z gospo Neli Dimc, vodjo Službe za mednarodno sodelovanje na FDV.
- **Anketa**: predstavila bom rezultate ankete, ki sem jo v sklopu seminarske naloge »Izvajanje bolonjskih programov na FDV« pri predmetu Vrednotenje javnih politik opravila v študijskem letu 2007/2008 s študenti (takratnega) tretjega letnika politologije (smer analiza politik in javna uprava).

4 PROGRAM ERASMUS IN VPLIV OMK

V skladu z dvema raziskovalnima vprašanjema bom svojo analizo razdelila na dva dela. V prvem delu bom skušala raziskati, kako se izvaja program Erasmus na ravni EU in kako to (posledično) vpliva na izvajanje na nacionalni (slovenski) ravni. Tu me bo torej zanimalo, kakšen pomen ima OMK v fazi implementacije določene javne politike. V drugem delu pa bom poskušala identificirati glavne dejavnike izvajanja mednarodne mobilnosti mladih v sklopu programa Erasmus in ugotoviti, kakšen vpliv ima pri tem OMK (pomen OMK v fazi oblikovanja javne politike).

Radaelli (2003, 48) vpliv OMK razdeli v tri skupine:

- **neposreden vpliv:** uporabljen je, ko je obstoj smernic, kazalnikov in priporočil OMK bistveni vzrok za javnopolitične akterje, da spremenijo svoje mišljenje ali vpeljejo nove javnopolitične programe; javnopolitični akterji se na OMK sklicujejo tudi pri vpeljavi reform;
- **prikrit vpliv:** nanaša se na primere, ko ima OMK vpliv na zaznavanja in oceno javnopolitičnih akterjev z ozirom na trenutne politike in javnopolitične koncepte; vsebuje lahko držo vrednotenja drugih držav ali EU; odločevalci se na OMK morda ne zanašajo, ker njenih postopkov ne poznajo ali ne prepoznajo njenega vpliva;
- **katalističen vpliv:** nanaša se na primere, v katerih OMK deluje kot dodatni dejavnik podpore razvoja, ki že poteka zaradi drugih dejavnikov.

Kljub temu pa definiranje vpliva OMK le ni tako enostavno. Kot pravi Štremfel (2009, 38), številni avtorji (npr. Alexiadou, Büchs, Citi in Rhodes, Goetschy, Heidenreich in Bischoff) opozarjajo na mnoge (metodološke) ovire raziskovanja. Pri zasledovanju in dokazovanju vpliva OMK na nacionalne javne politike in izide nastanejo številni metodološki problemi. S tem lahko pojasnimo tudi dejstvo, da v literaturi lahko zasledimo veliko več raziskav o procesu OMK kot pa poglobljenih prizadevanj, da se razišče njen vpliv na nacionalno raven. Prav tako je zelo težko ločiti vpliv mehkih instrumentov, kot je OMK, od drugih vplivov. Tudi v primeru, da rezultati kažejo na pozitivno statistično korelacijo med vpeljavo OMK in posebnimi kazalniki in s tem na konvergenco s cilji EU, ne prinašajo informacij o tem, kako OMK dejansko deluje na nacionalni ravni (Goetschy v Štremfel 2009, 40).

Cilj raziskave o vplivu OMK na nacionalno javnopolitično odločanje mora zato odpreti to 'črno skrinjico', s prizadevanjem opisati in analizirati proces javnopolitičnega razvoja na določenem javnopolitičnem področju; identificirati vključene javnopolitične akterje, oceniti njihov prispevek v procesu, preveriti ali vzpostavljajo nove odnose kot rezultat OMK in posledično spreminjajo javnopolitični proces. Predvideva se, da je OMK bolj vplivna v javnopolitičnem načrtovanju in oblikovanju, če se javnopolitični akterji zavedajo njenih ciljev in se je aktivno zavedajo pri svojem delu (Büchs v Štremfel 2009, 40).

4.1 Kako se izvaja program Erasmus na ravni EU in na kakšen način to vpliva na izvajanje programa na nacionalni ravni?

Gornitzka (2006, 20-24) na ravni EU identificira naslednje javnopolitične igralce, ki sodelujejo pri izvajanju programa Erasmus (v skladu z OMK):

- **EK in Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo (DG EAC)**, ki je vzpostavitelj, organizator, skrbnik in prevodnik koncepta OMK; je središče evropske izobraževalne politike; ključna za razumevanje delovanja izobraževalnega sektorja v okviru OMK je prav sposobnost DG EAC, da vzpostavi koncept OMK in ga prevede v praktično uporabo;
- **EP**, ki razen podajanja mnenj nima posebne vloge v procesu OMK;
- **Svet EU** oziroma pristojni ministri držav članic za izobraževanje;
- **delovne skupine oz. kasneje t.i. grozdi**, ki jih je vzpostavila Evropska komisija (sestavljajo jih nacionalni strokovnjaki, predvsem iz nacionalnih ministrstev za izobraževanje, lahko pa tudi strokovnjaki iz akademskih skupnosti); tukaj ima pomembno vlogo **posvetovalno telo Evropske komisije**, ki le tej svetuje – Stalna delovna skupina za kazalnike in ciljne vrednosti (**Standing Group on Indicators and Benchmarks** – SGIB);
- **druge institucije**, ki sodelujejo na področju evropskega izobraževanja (Evropski center za razvoj poklicnega izobraževanja, Evropska fundacija za usposabljanje, Informacijsko omrežje o izobraževanju v Evropi);
- **Odbor regij** (Komisija za kulturo in izobraževanje (EDUC), ki poziva lokalne in regionalne oblasti k bolj tesni vključenosti v proces oblikovanja skupnih evropskih izobraževalnih politik in programov);
- **mednarodne organizacije** (OECD in Svet Evrope);
- vloga nevladnih organizacij v OMK ni poudarjena

Pogoste so opredelitve, da se je v procesu OMK vzpostavilo omrežje akterjev, za katerega so značilni horizontalni odnosi oziroma odsotnost hierarhične narave odnosov, ki lajšajo razvoj skupne javnopolitične skupnosti na nivoju EU. Za omrežje akterjev OMK je značilna tudi odsotnost vodilnega igralca s formalno avtoriteto (Štremfel 2009, 41).

Nadnacionalnih javnopolitičnih igralcev bi torej naj bilo kar precej, zato me je na tem mestu zanimalo, na kakšen način sodelujejo med seboj in kakšni so njihovi odnosi. Jacobsson (2003, 2) predvideva, da v odsotnosti zakonskih norm in mehanizmov uveljavljanja OMK vpliva predvsem s spremembo nacionalnih struktur priložnosti na naslednje načine: spreminja razmerja moči in virov; vpliva na spremembo pravil igre in institucionalno ravnotežje med različnimi akterji; okrepi nekatere akterje in jim omogoči možnost glasovanja in udeležbe v javnopolitičnem odločanju ter krepí nove zveze med akterji in nove prakse sodelovanja in koordinacije. Jones (v Štremfel 2009, 41) pa meni, da na ravni vključenosti akterjev in institucionalne aktivnosti premalo razumemo, kateri akterji so vključeni, na kakšen način in s kakšno avtoriteto, tako da ne moremo predvideti učinkov njihovega delovanja.

S pomočjo Van Waardenovih dimenzij javnopolitičnega omrežja (1992, 38-42) in teorije o OMK sem poskušala opredeliti omrežje (v idealnem stanju), ki deluje na področju izvajanja programa Erasmus. Zanimalo me je torej, kakšno vlogo naj bi imeli posamezni akterji v skladu z OMK, kakšni naj bi bili njihovi medsebojni odnosi, funkcije, strategije itd. Osnovne ugotovitve so prikazane v tabeli 4.1.

Tabela 4.1: Opredelitev omrežja – izvajanje programa Erasmus

Dimenzije javnopolitičnega omrežja	OMC (izvajanje programa Erasmus)
AKTERJI - število - tip - monopolni predstavniki - vpliv zakonodajne veje - vpliv izvršilne veje	na nek način neomejeno, saj je možen vstop novih akterjev nadnacionalni in nacionalni akterji; EK, Svet EU, EP, nacionalne vlade, nacionalni strokovnjaki; civilno družbeni akterji imajo majhno vlogo oziroma so pogosto tudi odsotni jih ni; javnopolitično lastništvo se deli med sodelujočimi akterji; odločitve se sicer sprejemajo na nadnacionalni ravni, kljub temu pa imajo nacionalni akterji veliko moč pri odločanju EP daje mnenje, Svet EU razpravlja o indikatorjih, ciljnih EK predlaga indikatorje, načrte, programe in ovrednoti napredek; najpomembnejšo vlogo ima DG EAC
FUNKCIJE - posvetovanje - pogajanje - koordinacija - sodelovanje v implementaciji - širina tematike	da, visoko; gre za medsebojno učenje; izmenjava dobrih praks ga ni visoka koordinacija; na nek način prostovoljna; poteka skozi razpršitev izkušenj med državami da, za doseganje skupnih ciljev, decentralizirana implementacija široka, a vendarle specifična tematika (izobraževalna politika)

STRUKTURA - meje - tip članstva - intenzivnost odnosov - centralnost - narava odnosov	deloma odprte, omogočen je vstop mnogih akterjev (predvsem strokovne skupine, ki jih povabi EK) prostovoljno; je pa res, da je treba sledit smernicam EU visoka intenzivnost, gre za izmenjavo informacij, znanj nizka; gre za sodelovanje, nekateri avtorji menijo da je osrednji akter EK oz. DG EAC kooperativna
INSTITUCIONALIZACIJA - formalnost stikov - ideološki konflikt	šibka, ker gre za medvladno orodje visoka, kar se tiče sprotne spremljanja in rednih letnih poročil s strani držav članic EU, ki se morajo držati določenih rokov, ki jih postavi EU raven ne
PRAVILA VEDENJA (pravila igre) - iskanje soglasja - ločenost, nekomunikativnost - služenje javnemu interesu	da ne; reševanje problemov temelji na komunikacijski racionalnosti da;
ODNOSI MOČI - avtonomnost države nasproti družbi - izenačitev igralcev	obstaja, saj ima država večjo (in edino?) vlogo da; vsi stremijo k istemu cilju
STRATEGIJE AKTERJEV - dostopnost - priznavanje interesnih skupin - podpora interesnim skupinam - pooblastitev državnih oblasti	da da; vsi interesi naj bi imeli možnost za predstavitev svojih argumentov možna da

Vir: Gornitzka (2005) in (2006); Kustec (2000); Laffan in Shaw (2005); Van Waarden (1992).

Omrežje na področju izvajanja programa Erasmus naj bi torej bilo odprto, vstop pa omogočen raznovrstnim akterjem. Kljub temu, da imajo države članice oziroma nacionalne vlade velik vpliv na odločanje, se vseeno odločitve sprejemajo na nadnacionalni ravni. To lahko pomeni, da imajo potemtakem še vedno pomembnejšo vlogo institucije EU. Vsi interesi naj bi imeli možnost za predstavitev svojih argumentov, saj naj bi vsi stremeli k istemu oziroma skupnemu cilju. Gospod Kotnik (intervju 2009) je omenil, da v Sloveniji zadeve še niso idealne. Eden od razlogov je tudi v kratkotrajnem članstvu v EU, medtem ko imajo stare države članice že bolj utečene kanale komuniciranja. Pred uvedbo OMK je imela EK ključno vlogo v tem procesu, in prav zaradi tega je OMK prava pot za prihodnost.

Chalmers in Lodge (v Štremfel 2009, 33) pravita, da je vpliv OMK na delovanje držav članic dvojen: opazi se v spreminjanju vedenja držav članic ter v njihovi pripravljenosti, da pridobivajo informacije za primerjave, učenje in prilagoditev. Pri oceni možnega vpliva OMK na izobraževalno politiko v državah članicah so lahko vidni vplivi na javnopolitično odločevalski proces, širše javnopolitične koncepte, konkretne programe in na postopke izvajanja in vrednotenja javnih politik in javnopolitičnih izidov (Büchs v Štremfel 2009, 33).

S pomočjo intervjujev (z gospodom Aljošo Belcijanom, CMEPIUS in z gospodom Andrejem Kotnikom, podsekretarjem na MVZT)) pa sem skušala ugotoviti, kakšno je stanje na nacionalni ravni, torej ali je OMK vplivala na izvajanje programa Erasmus na nacionalni ravni. Ugotovitve so prikazane v tabeli 4.2.

Tabela 4.2: OMC in izvajanje programa Erasmus na nacionalni ravni

Dimenzije javnopolitičnega omrežja	CMEPIUS	MVZT
AKTERJI - število - tip -monopolni predstavniki -vpliv zakonodajne meje - vpliv izvršilne veje	omejeno EK, MVZT, MŠŠ, CMEPIUS, visokošolski zavodi jih ni sprejem zakonodaje EK predlaga načrte, programe in skrbi za izvajanje; na nacionalni ravni – vpliv ministrstev s svojimi politikami	omejeno MVZT, CMEPIUS, visokošolski zavodi, EK, EP, Svet EU jih ni EP in Svet EU-sprejem zakonodaje, usklajevanje letnega proračuna EK skrbi za izvajanje, financiranje in usklajevanje; sooblikovanje politik na nacionalni ravni
FUNKCIJE - posvetovanje - pogajanje - koordinacija - sodelovanje v implementaciji	z EK in drugimi državami, deljenje izkušenj in dobrih praks ne da, z drugimi državami članicami da, za doseganje skupnih ciljev	da, gre za partnerstvo med akterji ne da, vzpostavljeni so koordinatorji, ki med seboj sodelujejo da, z vsemi akterji
STRUKTURA - meje - tip članstva - intenzivnost odnosov - centralnost - narava odnosov	deloma zaprte, določeni akterji lahko vstopajo prostovoljno, a je treba slediti smernicam EU visoka; redni sestanki, sooblikovanje politik in akcij; komunikacijske rešitve osrednji akter je EK – vezni člen med EU in nacionalnimi komisijami kooperativna	deloma zaprte, le določeni akterji vstopajo prostovoljno, a je treba slediti smernicam EU visoka; redni sestanki, tudi reševanje konfliktov; sodelovanje, povezovanje osrednjega akterja ni, gre za trikotnik: EK -MVZT - CMEPIUS kooperativna
INSTITUCIONALIZACIJA - formalnost stikov	gre za formalne in neformalne stike tako na nacionalni kot EU ravni	formalna in neformalna srečanja
PRAVILA VEDENJA - iskanje soglasja - ločenost, nekomunikativnost	da, predlogi vseh držav so enako vidni ne; uporaba komunikacijskih rešitev	da, pride pa lahko tudi do konfliktov ne; komunikacija je zelo pomembna
ODNOSI MOČI - avtonomnost države nasproti družbi - izenačitev igralcev	da; civilna družba nima vpliva in dostopa da, vsi stremijo k istemu cilju	da; civilna družba ni pomembna da, vsi stremijo k istemu cilju
STRATEGIJE		

AKTERJEV - dostopnost - priznavanje interesnih skupin - pooblastitev državnih oblasti	da velika, saj je pomembno sodelovanje akterjev IS, ki ne zadostujejo pogojem, ne morejo sodelovati da	akterji so dostopni, gre za sodelovanje je sicer pomembno a zaenkrat še ni izvedljivo da
---	---	--

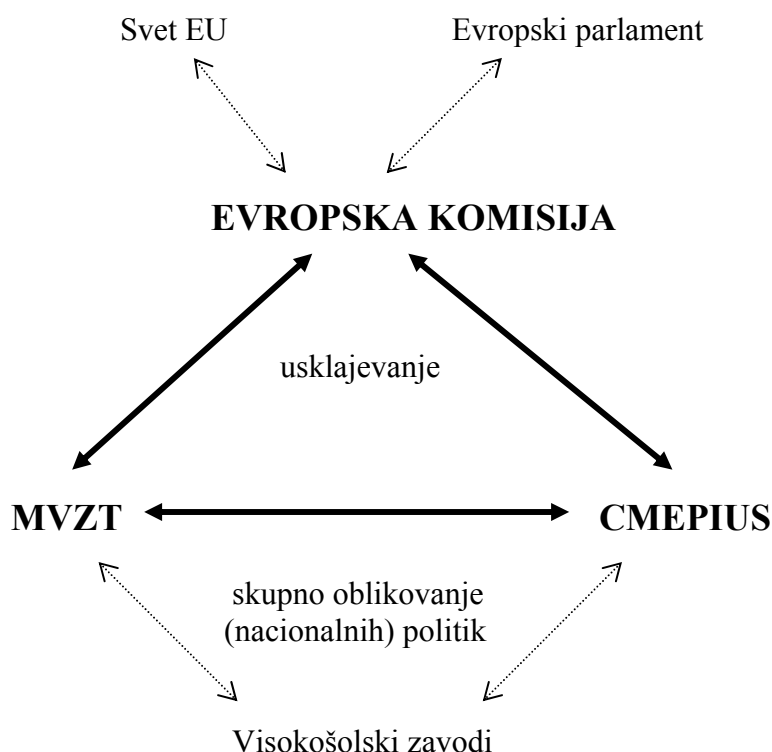
Viri: Kustec (2000); Van Waarden (1992); priloga A; priloga B.

Oba intervjuvanca se strinjata, da je OMK imela velik vpliv na izvajanje programa Erasmus na nacionalni ravni, saj je **vplivala na spremembo pravil igre, na ravnotežje med akterji (nekateri je okrepila), omogočila pa je tudi nove prakse sodelovanja in koordinacije.** Kljub vsemu gre na tem področju za deloma zaprto, a vseeno demokratično omrežje; vstop akterjev je sicer omogočen, vendar le nekaterim. Oba sogovornika sta se strinjala, da civilna družba na tem področju ni niti pomembna niti potrebna. Gospod Kotnik iz MVZT je tu podal zanimiv komentar glede vključevanja nevladnih organizacij na obravnavano področje:

Problem pa je usklajevanje z nevladnimi organizacijami. Pojavi se vprašanje, katere so reprezentativne in ali se znajo koordinirati z nacionalno in tudi evropsko ravno. V Sloveniji je takšno usklajevanje težko in še ni doseženo; ni pa pomanjkanje interesa zgolj na vladni strani. Problem je tudi z organiziranostjo te sfere, takšnih organizacij je namreč veliko in prav zato je zadeva zaenkrat še težko izvedljiva. (glej Prilogo B).

Na podlagi izsledkov iz intervjuja sem poskušala prikazati sliko omrežja na tem področju.

Slika 4.1: Omrežje na področju izvajanja programa Erasmus

Vir: Priloga A in Priloga B.

Čeprav nekateri menijo, da je osrednji akter na tem področju EK, pa je slika v realnosti malo drugačna. Gre za nekakšen trikotnik med naslednjimi akterji: Evropsko komisijo, Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo ter nacionalno agencijo CMEPIUS. Med temi glavnimi akterji poteka usklajevanje glede oblikovanja in izvajanja politik: visoka koordinacija, redni sestanki, partnerstvo, itd. Gre za nekakšen zaprt a demokratičen sistem oziroma omrežje, v katerega akterji lahko vstopajo, a ne vsi. Pomembna je torej večnivojska struktura tega omrežja, saj nacionalna raven ne more funkcionirati brez nadnacionalne, kot tudi obratno ne.

Da imajo ti trije akterji (EK, MVZT in CMEPIUS) osrednjo vlogo na področju mobilnosti pa lahko razberemo tudi iz Resolucije Sveta EU (2000/C 371/6) oziroma njene priloge – Akcijski načrt o mobilnosti. V tem načrtu so navedeni glavni cilji in ukrepi za doseganje teh ciljev na področju mobilnosti, navedeno pa je tudi, kdo je odgovoren za implementacijo teh ukrepov. V tabeli 4.3 sem na kratko povzela glavne cilje in ukrepe.

Tabela 4.3: Cilji in predlagani ukrepi na področju mobilnosti v Akcijskem načrtu o mobilnosti

Cilji	Predlagani ukrepi	Glavni akterji pri implementaciji
Promocija mobilnosti v Evropi	- usmeritve osebja za izvajanje in organizacijo mobilnosti - več izmenjav izkušenj med organizatorji	EK, države članice države članice
Omogočanje dostopa do informacij o mobilnosti	- spletni viri do informacij o mobilnosti - ad-hoc forumi: elektronska izmenjava informacij	EK, države članice, nacionalne agencije EK, države članice, nacionalne agencije
Promocija načinov financiranja mobilnosti	-partnerski okvir: koordinacija med različnimi akterji, kot so EU, države članice, lokalne oblasti in univerze -večji proračun na nacionalni in lokalni ravni za potrebe mobilnosti - mnogovrstno partnerstvo: spodbujanje zasebnega sektorja, gospodarstva, socialnih partnerjev, da postanejo vpleteni v financiranje mobilnosti	EK, države članice države članice države članice, EK
Demokratizacija mobilnosti, da leta postane dostopna vsem	- informacijska kampanja - enako obravnavanje vseh, ki bi se radi vključili v mobilnost	EK države članice
Omogočanje primerne statusa tistim, ki se vključijo v mobilnost	-mobilnost kot prioriteta	države članice
Večanje možnosti za razvoj sistema priznavanj in enakovrednosti izobraževanja	- posploševanje sistemov izobraževanja in diplom ter priznavanje v vseh državah članicah	EK, države članice, nacionalne agencije

Vir: Resolucija Sveta EU (2000/C 371/6).

Naloge EK in držav članic pa so navedene tudi v Sklepu EP in Sveta (1720/2006ES). Naloga EK je predvsem ta, da zagotovi smotno in učinkovito izvajanje ukrepov. Države članice pa morajo storiti vse potrebno, da zagotovijo učinkovito izvajanje programa (Erasmus) na nacionalni ravni in upoštevajo vse strani, ki so povezane s katerim koli vidikom programa v skladu z nacionalno prakso ali zakonodajo. Prav tako morajo države članice ustanoviti, določiti in spremljati ustrezno strukturo za usklajeno upravljanje izvajanja ukrepov programa na nacionalni ravni (nacionalne agencije). Države članice prevzamejo tudi odgovornost, da bodo nacionalne agencije pravilno upravljale posojila, ki so jim nakazana za podporo projektov. Prizadevajo pa si tudi sprejeti vse ustrezne ukrepe za odpravo pravnih in upravnih

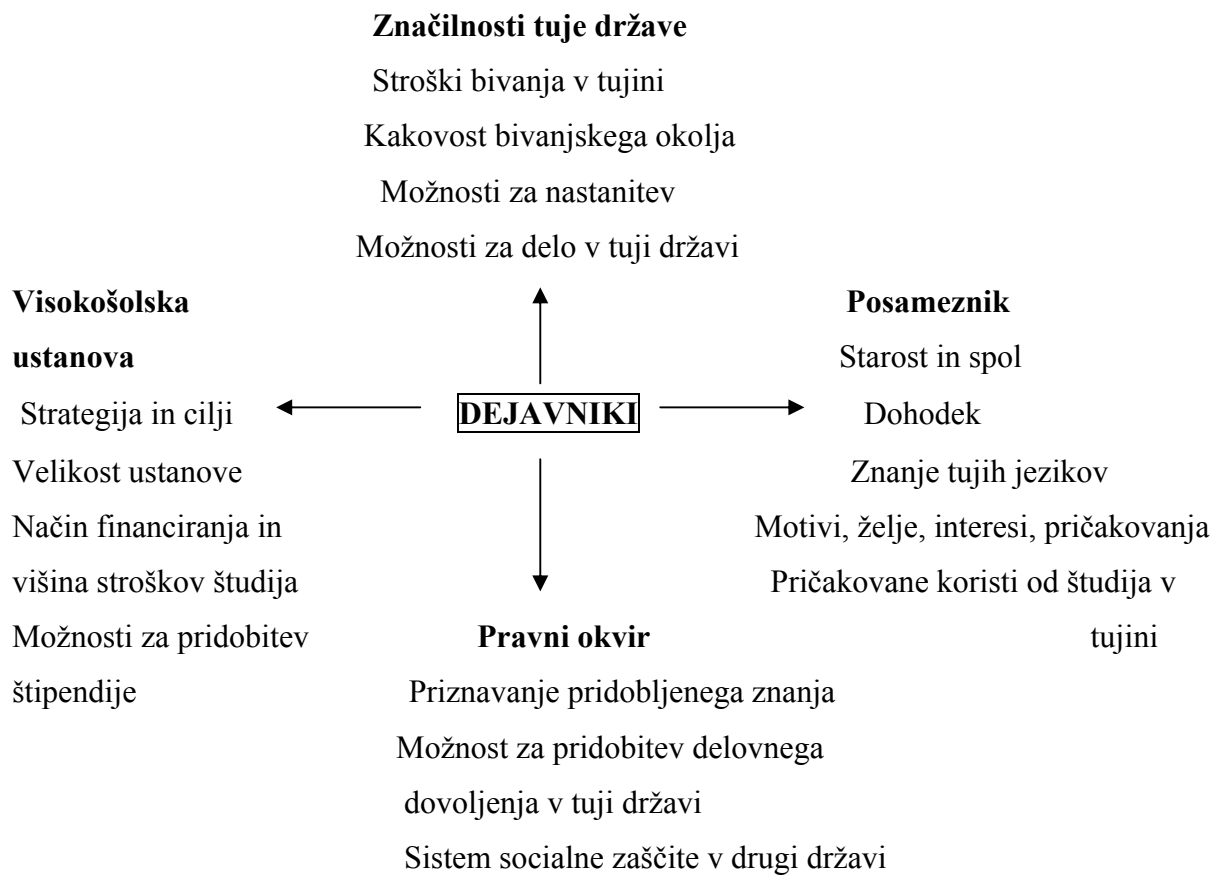
ovir za pravilno delovanje programa. V sodelovanju z državo članico pa mora EK zagotoviti ustrezno zaščito finančnih interesov skupnosti; množično razširjanje informacij in obveščanje javnosti o ukrepih, ki jih podpira program; ter zbiranje, analizo in obdelavo dostopnih podatkov, ki so potrebni za merjenje rezultatov in učinkov programa in za spremljanje in vrednotenje dejavnosti.

4.2 Kateri so glavni dejavniki izvajanja mednarodne mobilnosti mladih v sklopu programa Erasmus?

Kot je razvidno iz Sklepa Sveta EU (2008/C 320/03), mobilnost mladih kljub uspehu programa Erasmus vse prepogosto ostaja izjema; to velja tudi za študente, med katerimi jih zelo malo odide na študij ali na usposabljanje v podjetje v drugi državi članici. Še vedno je neuravnotežena glede na vrsto usposabljanja in sektorje, vrsto izobraževanja, države in družbeno okolje, kar je posledica zlasti pomanjkanja informacij, finančnih težav in nezadostnega priznavanja študija v tujini. Mobilnost še vedno ni dovolj poznana, zaradi pomanjkanja kakovostnih informacij in zanesljive in primerljive statistike izven okvira programov Skupnosti.

Čelebičeva (2008, 23) pravi, da na odločitev za študij v tujini vplivajo različni dejavniki. Nekateri izvirajo iz posameznika, drugi iz visokošolske ustanove, pravnega okvira tuje države itd. Vsi ti dejavniki so predstavljeni na sliki 4.2.

Slika 4.2: Dejavniki mednarodne mobilnosti študentov

Vir: Čelebič (2008, 23).

Čelebičeva (2008, 24) te dejavnike deli na dva večja sklopa:

- dejavnike, ki vplivajo na navzočnost tujih študentov v Sloveniji;
- dejavnike, ki vplivajo na odločitev slovenskih študentov za študij v tujini.

V diplomskem delu se bom osredotočila na prve, torej dejavnike, ki vplivajo na navzočnost tujih študentov v Sloveniji, in sicer zaradi dveh razlogov. Prvič, raziskava Čelebičeve (2008, 23-40) kaže, da je tujih študentov v Sloveniji več kot je slovenskih študentov v tujini. Drugič, zanima me, v kolikšni meri (in ali) se pri teh dejavnikih upošteva OMK in na kakšen način se Slovenija poslužuje te metode.

Po Čelebičevi (2008, 23-25) so dejavniki, ki vplivajo na navzočnost tujih študentov v Sloveniji naslednji:

- jezik v katerem poteka pedagoški proces,

- financiranje stroškov, povezanih s študijem (šolnine in bivanja),
- kakovost visokošolskega sistema držav oziroma visokošolskih zavodov (približno merilo kakovosti je razmerje med številom študentov in številom pedagoškega osebja).

Ker me je zanimalo, kako ti dejavniki v praksi vplivajo na mednarodno mobilnost znotraj programa Erasmus, sem raziskala, kakšno je stanje na Fakulteti za družbene vede. Le-to sem izbrala zaradi tega, ker je vključena v program Erasmus že od študijskega leta 1999/2000, to pa je leto, ko se je v program Erasmus vključila Slovenija. Opravila sem dva intervjuja (z dr. Moniko Kalin Golob, prodekanjo za dodiplomski študij na FDV, in z gospo Neli Dimc, vodjo Službe za mednarodno sodelovanje na FDV). Prav tako bom v tem delu analize predstavila tudi rezultate ankete, ki sem jo v sklopu seminarske naloge »Izvajanje bolonjskih programov na FDV« pri predmetu Vrednotenje javnih politik opravila v študijskem letu 2007/2008 s študenti (takratnega) tretjega letnika politologije (smer analiza politik in javna uprava). V anketi je sodelovalo 44 anketirancev, od tega 32 žensk (72,2 %) in 12 moških (27,3 %). Izpostavila bom tiste odgovore, ki se nanašajo na mednarodno mobilnost mladih v sklopu programa Erasmus.

Kar se tiče programa Erasmus me je v anketi najprej zanimalo, ali so študenti že slišali za ta program; odgovori so podani v tabeli 4.3.

Tabela 4.4: Ste že slišali za program Socrates Erasmus ali ne?

		3. vprašanje		Total
		da	ne	
spol	ž	28 87,5 %	4 12,5 %	32 100 %
	m	12 100 %	0 0 %	12 100 %
Total		40 90,9 %	4 9,1 %	44 100 %

Vir: Gajić (2007).

Gledano v celoti je za program Erasmus že slišalo 40 anketirancev (90,9 %), medtem ko 4 anketiranci (9,1 %) zanj še niso slišali. Iz tega lahko sklepam, da je promocija samega programa izredno uspešna, saj je večina anketiranih študentov zanj že slišala.

V nadaljevanju me je zanimalo, če je kdo od študentov že bil vključen v ta program.

Tabela 4.5: Ste bili že kdaj vključeni v program Erasmus ali ne?

		4. vprašanje		Total
		da	ne	
spol	ž	0	32	32
		0 %	100 %	100 %
	m	1	11	12
		8,3 %	91,7 %	100 %
Total		1	43	44
		2,3 %	97,7 %	100 %

Vir: Gajić (2007).

V celoti je torej v program Erasmus bil vključen 1 anketiranec (2,3 %), ostalih 43 (97,7 %) pa vanj še ni bilo vključenih. Kljub visoki prepoznavnosti programa Erasmus vključevanje vanj le ni tako pogosto, kot bi si mogoče želeli predstavniki nacionalne in EU ravni. Res je, da vzorec anketirancev ni reprezentativen, kljub temu pa nam da misliti, da bo treba še veliko delati na dejavnikih in programu samem, da bo nekoč morda program Erasmus postal nekako (seveda samoiniciativno) obvezujoč za vse študente. Le tako bo konec koncev lahko prispeval k integraciji EU in razvoju skupne evropske identitete.

Pomemben dejavnik, ki vpliva na število tujih študentov, je torej jezik, v katerem poteka pedagoški proces. Nekatere evropske države z namenom, da bi pritegnile več tujih študentov, izvajajo študijske programe v angleškem jeziku, tudi če ta ni uradni jezik. Veliko študijskih programov v angleškem jeziku izvajajo zlasti nekatere severnoevropske države (Danska, Finska, Švedska). V Sloveniji je po Zakonu o visokem šolstvu iz leta 2006 (Uradni list RS, št. 119/2006) učni jezik slovenščina. Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva Republike Slovenije 2007-2010 predvideva, da bi bili programi prve stopnje praviloma v slovenskem jeziku, o možnosti izvajanja nekaterih programov na drugi stopnji v enem od svetovnih jezikov bi bilo treba razmisliti, medtem ko naj bi potekal pedagoški proces na tretji stopnji praviloma tudi v enem od svetovnih jezikov (Čelebič 2008, 23).

Tudi prodekanja za dodiplomski študij na FDV, dr. Monika Kalin Golob, je omenila, da so predavanja na FDV organizirana v slovenščini, ker je to uradni jezik. Prav tako pa slovenski študenti pričakujejo, da bodo programi izvajani v slovenskem jeziku in njim mora to biti

omogočeno. Povedala je še, da ni niti natančno definirano, kolikšno število študentov naj bi izbralo nek predmet in bi se ta potem dejansko izvajal v angleškem jeziku (Gajić 2008).

Programi in predmeti, ki se (v ne-angleško govorečih državah) izvajajo v angleškem jeziku, bi naj po mnenju EK bili stranski učinek internalizacije. Univerze so motivirane za ponujanje takšnih programov in predmetov predvsem za to, da bi bile privlačnejše tujim študentom, da bi »domače« študente pripravile na globalni trg dela in da bi povzdignile svoj ugled. Kljub hitri rasti takšnih programov in predmetov, pa v EU to zaenkrat še ni dovolj razširjeno (DG EAC 2008, 40).

Ker me je zanimalo, kaj o tem problemu menijo študentje, sem v anketi zastavila naslednje vprašanje: Ali se, po vašem mnenju, dovolj veliko število predmetov izvaja v tujem jeziku (angleščini)?

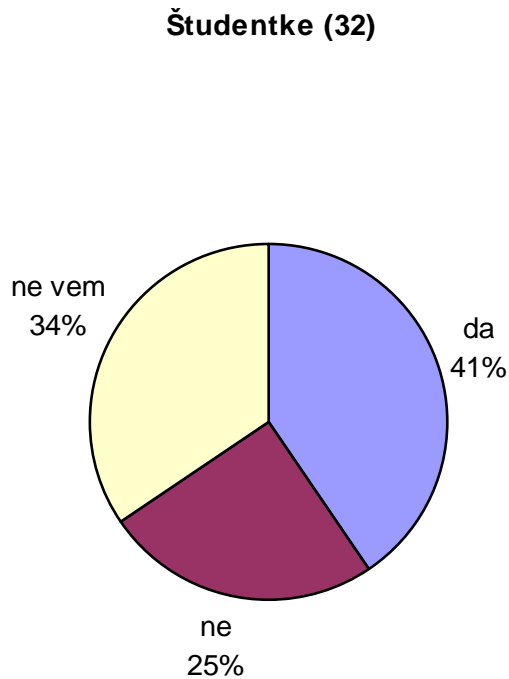
Tabela 4.6: Ali se, po vašem mnenju, dovolj veliko število predmetov izvaja v tujem jeziku (angleščini)?

		5. vprašanje			Total
		da	ne	ne vem	
spol	ž	13 40,6 %	8 25 %	11 34,4 %	32 100 %
	m	2 16,7 %	6 50 %	4 33,3 %	12 100 %
Total		15 34,1 %	14 31,8 %	15 34,1 %	44 100 %

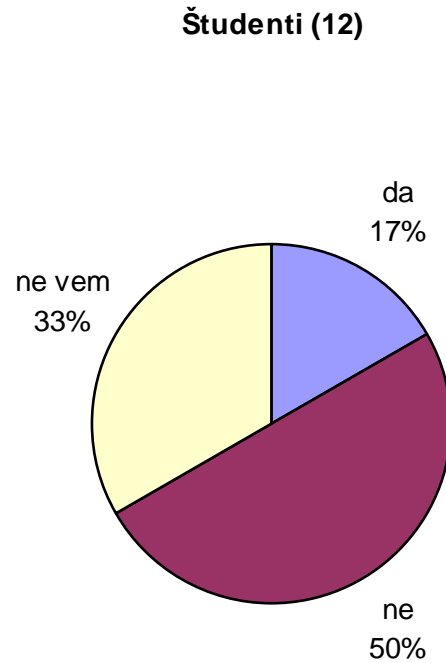
Vir: Gajić (2007).

Opazila sem, da se tu rezultati zelo razlikujejo po spolu. 40,6 % študentk meni, da se dovolj veliko število predmetov izvaja v tujem jeziku, medtem ko je takšnega mnenja le 16,7 % študentov. Kar 50 % študentov meni, da se ne dovolj veliko število predmetov izvaja v tujem jeziku, tega mnenja pa je le 25 % študentk. Te rezultate sem tudi ponazorila na slikah 4.3 in 4.4.

Slika 4.3: Odgovori študentk

Slika 4.4: Odgovori študentov

Od vseh anketirancev skupaj jih tretjina meni, da se dovolj veliko število predmetov izvaja v tujem jeziku, tretjina jih meni, da temu ni tako, tretjina pa ne ve, ali se dovolj veliko število predmetov izvaja v tujem jeziku.

V nadaljevanju me je tudi zanimalo, ali bi si mogoče študenti želeli, da se kateri od obveznih predmetov izvaja v tujem jeziku.

Tabela 4.7: Ali bi želeli, da bi se kateri od obveznih predmetov izvajal v tujem jeziku (v angleščini)?

		6. vprašanje			Total
		da	ne	ne vem	
spol	ž	3	23	6	32
		9,4 %	71,9 %	18,8 %	100 %
	m	4	7	1	12
		33,3 %	58,3 %	8,3 %	100 %
Total		7	30	7	44
		15,9 %	68,2 %	15,9 %	100 %

Vir: Gajić (2007).

Od vseh anketirancev skupaj si jih 30 (68,2 %) ne želi, da bi se kateri od obveznih predmetov izvajal v tujem jeziku; 7 anketirancev (15,9 %) si to želi; prav tako pa 7 anketirancev (15,9 %) ne ve, ali si tega želi. Te odgovore lahko na nek način povežem z odgovori na vprašanje 4: Ste že bili kdaj vključeni v program Erasmus ali ne? Večina anketiranih študentov v program Erasmus še ni bila vključena in mogoče prav zaradi tega niti nima želje po poslušanju predmetov v tujem (angleškem) jeziku.

Pogost problem, s katerim se srečujejo študenti v tujini, je financiranje stroškov, povezanih s študijem (šolnine in bivanja). V Sloveniji se kaže vpliv socio-ekonomskega ozadja na vključitev v študij v tujini – problem nezadostnih finančnih virov je pomembna ovira odločitvi za ta študij, predvsem pri študentih iz nižjih socialnih slojev (Čelebič 2008, 24-25). V intervjuju z gospo Neli Dimc, vodjo službe za mednarodno sodelovanje na FDV sem izvedela, da je problem financ ključen za odločitev o izmenjavi. Prav zato je mogoče na FDV ponudba večja od povpraševanja za vključitev v program izmenjave (Gajić 2008).

Na izbiro države študija vpliva tudi kakovost visokošolskega sistema držav oziroma visokošolskih zavodov. Verjetnost, da se bo posameznik odločil za študij v neki tuji državi je večja, če je kakovost slednjega boljša kakor v domači in preostalih tujih državah. Na mednarodni ravni predstavlja približno merilo kakovosti razmerje med številom študentov in številom pedagoškega osebja, pri čemer manjše število študentov na pedagoškega delavca implicira boljšo kakovost (Čelebič 2008, 24).

Gledano v celoti, naj bo na univerzah največ 20 študentov na visokošolskega učitelja. V petletnem obdobju po sprejetju nacionalnega programa se ta standard izboljšuje, tako da bi bilo mogoče postopoma uvajati aktivne študijske oblike in s kakovostnejšim študijskim procesom realno skrajšati študij. Razmerje med učitelji in sodelavci ter študenti bi moralo biti 1:15 oziroma 1:20, posebej v programih za pridobitev univerzitetne izobrazbe (Nacionalni program visokega šolstva, str. 15).

Po besedah dr. Kalin Golob je na FDV to razmerje še vedno preveliko, vendar pa pri obstoječem sistemu financiranja tega ni mogoče spremeniti (»profesor je plačan na glavo študenta«). Tu pa je potrebno omeniti tudi časovno omejitev učiteljev, ki so hkrati tudi raziskovalci in se morajo posvečati tudi temu področju. Tudi gospa Dimc se strinja, da obstoječi sistem financiranja ni primeren in da bi tu bilo treba uvesti določene spremembe. Tako bi tudi kvaliteta študija bila boljša (Gajić 2008).

Glede na to, da na FDV to razmerje še ni idealno, me je v anketi zanimalo, v kolikšni meri so učitelji dostopni študentom glede individualnih študijskih problemov.

Tabela 4.8: Razmerje med študenti in visokošolskimi učitelji naj bi v prenovljenih bolonjskih programov bilo 1:20. Ker pri nas temu še ni tako, me zanima, v kolikšni meri so vam učitelji dostopni glede individualnih študijskih problemov?

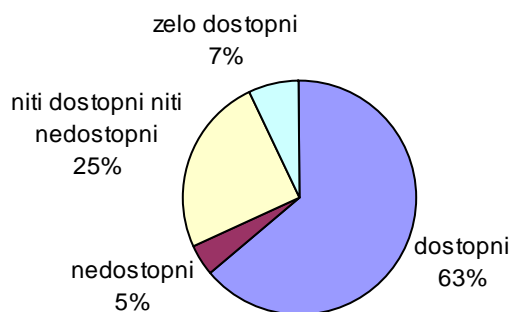
		11. vprašanje				Total
		dostopni	nedostopni	niti dostopni niti nedostopni	zelo dostopni	
spol	ž	21 65,6 %	2 6,2 %	7 21,9 %	2 6,2 %	32 100 %
	m	7 58,3 %	0 0 %	4 33,3 %	1 8,3 %	12 100 %
Total		28 63,6 %	2 4,5 %	11 25 %	3 6,8 %	44 100 %

Vir: Gajić (2007).

Kar 63,6 % vseh anketirancev meni, da so jim učitelji dostopni glede individualnih študijskih problemov; 25 % vseh anketirancev pa meni, da so jim »niti dostopni niti nedostopni«. Za odgovora »nedostopni« in »zelo dostopni« se je odločilo zelo malo anketirancev, nihče pa ni izbral odgovora »zelo nedostopni«, ki pa v tabeli ni prikazan. Odgovore sem tudi grafično ponazorila s sliko 4.5.

Slika 4.5: Odgovori študentov in študentk

Študenti in študentke (44)

Na tem mestu se poraja vprašanje, ali (lahko) ima OMK sploh kakšen vpliv v fazi oblikovanja politike oziroma ali lahko vpliva na oblikovanje dejavnikov izvajanja mednarodne mobilnosti mladih v sklopu programa Erasmus?

Rodrigues in Maher (v Štremfel 2009, 18) pravita, da se OMK pojmuje kot »odprta« iz naslednjih razlogov:

- evropske smernice so lahko prilagojene nacionalnim ravnam,
- najboljše prakse so lahko ocenjene in prilagojene nacionalnemu kontekstu,
- obstaja jasna razlika med referenčnimi ravnmi, ki so sprejete na evropski ravni, in konkretnimi cilji, ki jih za vsak kazalnik posebej postavi vsaka država članica, upoštevajoč svoj izhodiščni položaj; spremljanje in vrednotenje se tako osredotočata predvsem na napredek oziroma relativne dosežke vsakega nacionalnega konteksta,
- sodelovanje je odprto številnim akterjem,
- prostovoljnost sodelovanja držav članic.

Kot pravi Štremfel (2009, 54-57), poskuša proces OMK krepiti dimenzijo EU v državah članicah preko štirih temeljnih dimenzij:

- oblikovanje skupnih usmeritev za doseganje kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih ciljev EU: to kaže na politično željo po identificiranju skupnih problemov evropskega izobraževanja; Gornitzka (2006, 34) pravi, da je osrednja vloga EK zbrati nove ideje pri oblikovanju ciljev in jih prenesti v omrežja nacionalnih ministrstev in transnacionalnih akterjev;
- vzpostavitev kakovostnih in količinskih kazalnikov ter ciljnih vrednosti: nacionalne aktivnosti zasnovane na nacionalnih prioritetah bi naj prispevale k doseganju evropskih ciljnih vrednosti;
- prenos evropskih usmeritev v nacionalne politike: Heidenreich in Bischoff (2006) menita, da je sprejetje ciljev, smernic in priporočil, ki so skupno razviti na ravni EU, odvisno od strukturnega sodelovanja med EU in nacionalno ravni; Alexidaou (2007, 2) pravi, da države članice niso pasivni prejemniki politik EU, ampak da so namesto tega raje vključene v kompleksen proces selektivnega sprejemanja javnopolitičnih sredstev, ki ustrezajo posebnim ciljem in oblikovanju posameznih vidikov politik, lahko pa tudi zavrnejo tiste elemente politike, ki se ne sklada z nacionalnimi prioritetami;

- periodično spremljanje, vrednotenje in izmenjava izkušenj, ki se organizirajo kot medsebojni učni proces: namen usklajenega poročanja nacionalne ravni je spremljati proces in okrepiti sodelovanje.

Ker so instrumenti OMK neformalni in v primeru nedoseganja ciljev ne grozijo težke sankcije, bi bilo nenavadno, da se javnopolitične reforme sprejme predvsem ali zgolj zaradi OMK. Za OMK se predvideva, da nima neposrednega vpliva na javnopolitične programe, administracijo, institucije in politično kulturo, temveč ima vpliv na javne politike na kognitivni ravni, npr. na jezik političnih akterjev ter na javnopolitične koncepte. Predstavlja iniciativo za nacionalne razprave in daje podporo številnim interesom pri njihovih argumentih za javnopolitično spremembo, s tem pa utemeljuje upravičenost nacionalnih reform (Radaelli 2003, 38).

V nacionalne razprave lahko vlije novo znanje in ideje, kot so javnopolitični koncepti, vzročna prepričanja, povezave med javnopolitičnimi področji in posledično spremembo v dojemanju problemov in rešitev (Štremfel 2009, 33). Prav tako pa je OMK pomemben stimulans za razvoj meril in ukrepov, ki bodo, v primeru pravilnega izvajanja, pripomogli k mednarodni primerljivosti in kakovosti (Humburg 2008, 14).

Vpliv OMK na oblikovanje nacionalnih javnih politik na področju izobraževanja po sprejetju Lizbonske strategije leta 2000 lepo prikazuje slika 4.6.

Slika 4.6: EU javnopolitični model na področju izobraževanja po Lizboni 2000

Vir: Ertl (2006, 20).

Iz slike so razvidne določene zakonske osnove, osnovna pravila in napotki ter vpliv na nacionalne sisteme v delovanju na področju izobraževanja. Kar se tiče nacionalnih ravni, Ertl (2006, 20) pravi, da gre predvsem za prostovoljno orientiranje k ciljem in standardom EU. Prav to pa se na nek način kaže tudi pri oblikovanju dejavnikov izvajanja mednarodne mobilnosti mladih v sklopu programa Erasmus v Sloveniji. Nacionalna raven naj bi sicer sledila napotkom in priporočilom nadnacionalne ravni, kljub temu pa je v praksi nekoliko drugače. Po rezultatih analize, zadeve na FDV še vedno niso idealne.

Tudi v osnutku dokumenta EK o kakovosti programa Izobraževanje in usposabljanje 2010, kjer so navedena priporočila EK za izboljšanje mobilnosti, je zapisano, da je potrebno definirati skupni EU set pravil in priporočil, ki bi naj bila implementirana na prostovoljni osnovi in bi ponujala možnost zgraditi medsebojno zaupanje med vsemi vpletenimi in omogočila državam članicam definiranje svojih nacionalnih politik znotraj EU konteksta; tu torej ne gre za neka zavezujoča pravila ali birokratske komplikacije, ki bi lahko ovirala promocijo transnacionalne mobilnosti (Evropska komisija 2004, 2).

V resoluciji Sveta EU (2000/C 371/03) iz leta 2000 so navedeni cilji akcijskega plana o mobilnosti, ki so po mojem mnenju še danes aktualni. Ti cilj so:

- definirati in demokratizirati mobilnost v Evropi,

- promovirati primeren načina investiranja v mobilnost,
- povečati mobilnost in izboljšati pogoje zanjo.

Sicer je res, da tako EU kot države članice intenzivno delajo na tem, da bi mobilnost bila prepoznaven dejavnik na področju izobraževalne politike in da bi se posledično povečala. Kljub temu pa danes ne moremo trditi, da so ti cilji doseženi. Deloma sicer so, a pot do konca bo še dolga.

5 SKLEP

Prav zaradi specifične vloge izobraževanja in izobraževalne politike v EU, je ta tema (bila) zanimiva za proučevanje. Nacionalnim izobraževalnim sistemom držav članic EU se priznava različnost a hkrati vedno bolj poudarja enakost. Ker je izobraževanje eno od občutljivejših javnopolitičnih področij, kamor »trda« zakonodaja EU naj ne bi posegala, je bila leta 2000 uvedena OMK kot nova metoda javnopolitičnega odločanja. Cilj OMK je torej urediti občutljiva javnopolitična področja in tako prispevati k evropski integraciji in skupni evropski identiteti. Prav to pa je tudi ena od glavnih (mogoče manj vidnih) nalog programa Erasmus, ki je namenjen spodbujanju mednarodne mobilnosti študentov.

V diplomskem delu sem skušala proučiti, na kakšen način je OMK vplivala na program Erasmus in kako se le-ta izvaja na ravni EU ter posledično na nacionalni ravni. Prav tako sem skušala identificirati glavne dejavnike izvajanja programa Erasmus in ugotoviti, v kolikšni meri se pri tem upošteva OMK. V ta namen sem si zastavila dve raziskovalni vprašanji, in s pomočjo teorije in prakse nanju poskušala odgovoriti.

Definiranje vpliva OMK na nacionalni raven ni tako zelo enostavno, saj se je treba zavedati, da na oblikovanje in izvajanje določene javne politike ali programa vplivajo tudi mnogi drugi dejavniki. Zato je zelo pomembno, da se vpleteni akterji zavedajo te metode pri svojem delu in jo uporabljajo za doseganje (skupnih) ciljev. Na področju izvajanja programa Erasmus je javnopolitično omrežje razmeroma odprto, vstop in sodelovanje pa sta omogočena raznovrstnim akterjem. Države članice oziroma nacionalne vlade imajo velik vpliv na odločanje, zmanjševala pa se naj bi vloga institucij EU. K temu pravzaprav stremi OMK, kljub temu pa se nekatere odločitve še vedno sprejemajo na nadnacionalni ravni. Tu se poraja vprašanje, kakšna je v resnici vloga institucij EU in ali se bo v prihodnosti lahko zmanjšala do te mere, da bo možno govoriti o medvladnem odločanju.

V Sloveniji je OMK (po rezultatih analize) imela velik vpliv na izvajanje programa Erasmus, saj je vplivala na spremembo pravil igre, na ravnotežje med akterji, omogočila pa je tudi nove prakse sodelovanja in koordinacije. Kljub temu pa vstop ni omogočen vsem akterjem, saj civilna družba na tem področju naj ne bi bila niti pomembna niti potrebna. Glavni akterji, ki bi jih lahko izpostavila so trije: MVZT, CMEPIUS in EK. Nacionalna raven torej ne more funkcionirati brez nadnacionalne kot tudi obratno ne.

Mobilnost mladih kljub uspehom programa Erasmus ostaja bolj izjema kot pravilo, zato me je v diplomskem delu zanimalo, kateri so tisti dejavniki, ki vplivajo na izvajanje mednarodne mobilnosti in kako lahko na to vpliva OMK. Osredotočila sem se na dejavnike, ki vplivajo na

navzočnost tujih študentov v Sloveniji (jezik, v katerem poteka pedagoški proces, financiranje stroškov in kakovost visokošolskega sistema držav oziroma visokošolskih zavodov). Sodeč po rezultatih analize lahko sklepam, da je promocija samega programa Erasmus izredno uspešna, saj ga študenti večinoma poznajo. Po drugi strani pa vključevanje vanj le ni tako preprosto kot bi si mogoče želeli predstavniki nacionalne in EU ravni. Prav tako po EU še ni vsesplošno razširjeno izvajanje predmetov v tujem (angleškem) jeziku. Na FDV so predavanja večinoma organizirana v slovenskem jeziku, ker je slovenščina uradni jezik in ker to pričakujejo tudi študenti. S pomočjo ankete sem ugotovila, da si slabih 70 odstotkov študentov niti ne želi, da bi se kateri od obveznih predmetov izvajal v tujem jeziku. Naslednji dejavnik, financiranje stroškov, je v Sloveniji pravzaprav ključen za odločitev o izmenjavi in prav zato je mogoče na FDV ponudba (za vključitev v program Erasmus) večja od povpraševanja. Na izbiro države študija pa seveda vpliva tudi kakovost visokošolskega sistema države oziroma visokošolskega zavoda. Tu gre predvsem za razmerje med številom študentov in številom pedagoškega osebja. Na FDV je to razmerje še vedno preveliko zaradi obstoječega sistema financiranja in časovne omejitve učiteljev, ki so hkrati tudi raziskovalci.

Sklepam lahko, da se vpliv OMK v Sloveniji do določene mere kaže a vendar zadeve niso popolne. Ker gre predvsem za prostovoljno orientiranje k ciljem in standardom EU, se vsaka država članica mora znati po svoje. Prav to lahko vidimo pri oblikovanju dejavnikov izvajanja mednarodne mobilnosti mladih. Nacionalna raven naj bi sicer sledila napotkom in priporočilom nadnacionalne ravni, kljub temu pa je v praksi nekoliko drugače. To kažejo tudi razmere na FDV, ki še zdaleč niso idealne.

Nekoliko bolj do izraza pride vpliv OMK pri izvajanju samega programa, kjer pa nacionalna in nadnacionalna raven bolj tesno sodelujeta. Vpleteni javnopolitični akterji se zavedajo pomena OMK pri svojem delu in v skladu s to metodo tudi delujejo.

OMK je pravzaprav nekakšen ambiciozen projekt, ki si ga je zastavila EU in stremi k nastanku Evrope državljanov in ne Evrope držav. Učinki metode se sicer počasi že kažejo, a vseeno bo moralo preteči še nekaj let (mogoče desetletij), da bo dosegla svoj pravi cilj – integracijo EU.

6 LITERATURA

Borras, Susana in Kerstin Jacobsson. 2004. The open method of co-ordination and new governance patterns in the EU. *Journal of European Public Policy* 11 (2): 185-208.

Dostopno prek: <http://eucenter.wisc.edu/OMC/Papers/borrasJacobssonJEPP.pdf> (4. marec 2009).

DG EAC. 2008. *The Impact of ERASMUS on European Higher Education: Quality, Openness and Internationalisation*. Dostopno prek:

<http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/publ/impact08.pdf> (25. julij 2009).

Ertl, Hubert. 2006. European union policies in education and training: the Lisbon agenda as a turning point? *Comparative Education* 42 (1): 5-27. Dostopno prek:

http://www.education.ox.ac.uk/uploaded/CCED_A_151548.pdf (20. julij 2009).

Evropska komisija. 2004. *Implementation of »Education & Training 2010« work programme – Draft Quality Charter for Mobility in Education and Training*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/mobcharter.pdf> (25. julij 2009).

Evropski parlament in Svet EU. 2006. *Recommendation of the European Parliament and of the Council on transnational mobility within the Community for education and training purposes: European Quality Charter for Mobility (2006/961/EC, 18.12.2006)*.

Fink Hafner, Danica. 1998. Raziskovanje policy omrežij. *Teorija in praksa* 35 (5): 816-829.

Gajić, Marina. 2007. *Izvajanje bolonjskih programov na FDV*. Seminarska naloga pri predmetu Vrednotenje javnih politik. Študijsko leto 2007/2008. Ljubljana.

--- 2008. *Mednarodna mobilnost mladih (mladinska politika)*. Seminarska naloga pri predmetu Politike EU. Študijsko leto 2008/09. Ljubljana.

Gornitzka, Ase. 2005. *Coordinating policies for a »Europe of knowledge«: Emerging practises of the »Open Method of Coordination« in education and research*. University of

Oslo: Centre for European Studies. Dostopno prek:

http://www.arena.uio.no/publications/working-papers2005/papers/wp05_16.pdf (24. julij 2009).

--- 2006. *The Open Method of Coordination as practice – A watershed in European education policy?* University of Oslo: Centre for European Studies. Dostopno prek:

http://www.arena.uio.no/publications/working-papers2006/papers/wp06_16.pdf (25. julij 2009).

--- 2007. *Networking Administration in Areas of National Sensitivity – The Commission and European Higher Education.* University of Oslo: Centre for European Studies.

Dostopno prek:

http://www.arena.uio.no/publications/working-papers2007/papers/wp07_02.pdf (25. julij 2009).

Humburg, Martin. 2008. *The Open Method of Coordination and European Integration: The Example of European Education Policy.* Dostopno prek:

http://www.polsoz.fu-berlin.de/polwiss/forschung/international/europa/arbeitspapiere/2008-8_Humburg.pdf (24. julij 2009).

Nacionalni program visokega šolstva Republike Slovenije. Dostopen prek:

<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200220&stevilka=853> (23. julij 2009).

Radaelli, Claudio M. 2003. *The Open Method of Coordination: A new governance architecture for the European Union?* Stockholm: Swedish Institute for European Policy Studies. Dostopno prek: <http://www.epin.org/pdf/RadaelliSIEPS.pdf> (25. julij 2009).

Resolucija Sveta EU. 2000. *Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, Meeting within the Council concerning an action plan for mobility* (2000/C 371/03, 23.12.2000).

Sklep EP in Sveta. 2006. *Sklep Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi akcijskega programa na področju vseživljenjskega učenja* (1720/2006/ES, 15.11.2006).

Svet Evropske unije. 2008. *Sklepi Sveta in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, o mobilnosti mladih* (2008/C/ 320/03, 21.11.2008).

Širok, Majda, Marja Medved, Neža Pajnič, Nina Pfifer in Tanja Tašanoska, ur. 2005. *Mobilnost in možnosti za mlade: vezi brez meja: s pomočjo mednarodnih programov odpiramo vrata izkušnjam*. Ljubljana: Center za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja – CMEPIUS.

Štremfel, Urška. 2009. *Uresničevanje Lizbonske strategije preko odprte metode koordinacije na področju vseživljenjskega učenja*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Van Waarden, Frans. 1992. Dimensions and types of policy networks. *European Journal of Political Research* 21 (1-2): 29-52.

Wallace, Helen in William Wallace, ur. 2000. *Policy-making in the European Union*. Oxford: Oxford University Press.

Walkenhorst, Heiko. 2005. *The Changing Role of EU Educational Policy*. University of Essex: Department of government.

Dostopno prek: http://aei.pitt.edu/3177/01/Walkenhorst_EUSA_2005_final.pdf
(4. marec 2009).

PRILOGE

PRILOGA A: Intervju z gospodom Aljošo Belcijanom, odgovornim za mednarodno mobilnost znotraj Erasmus programa na Centru RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja – CMEPIUS (dne 16. aprila 2009)

1. Erasmus je eden od evropskih programov mednarodne mobilnosti. Kako bi na splošno ocenili izvajanje tega programa v Sloveniji in v EU?

Erasmus je sektorski program v okviru programa Vseživljenjsko učenje, eden od ciljev tega programa pa je tudi povečanje obsega mobilnosti študentov. Ocenjujem, da je izvajanje programa dobro, lahko pa bi bilo še boljše. Izvajanje je pogojeno z visokošolskimi institucijami, ki se morajo prijavljati na letne razpise in s tem se vključujejo v samo izvajanje. Problem je mogoče v sistemu oziroma sistemski ravni cele države, kar se tiče izvajanja samega programa.

2. Ker je na področju izobraževalne politike zelo pomembno aktivno sodelovanje vseh akterjev (OMC), me zanima, s katerimi akterji sodelujete na področju mednarodne mobilnosti študentov? (nacionalna, evropska, subnacionalna raven)

Na nacionalni ravni gre tu za povezave med nacionalno agencijo (CMEPIUS), Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, ter Ministrstvom za šolstvo in šport. Obe ministrstvi na področje vplivata s svojimi politikami.

Kar se tiče evropske ravni je CMEPIUS nekakšna vez med Evropsko komisijo in Slovenijo; CMEPIUS je ključni akter za prijaviteljice v program, in nekakšna krovna organizacija, ki deluje s pogodbeniki.

Gre za nekakšen zaprt, a demokratičen sistem oziroma omrežje, v katerega lahko vstopajo akterji, ampak ne vsi.

3. Na kakšen način poteka sodelovanje z EU ravni? Gre samo za usmerjanje z njihove strani, ali lahko tudi sami (nacionalna raven) dajete kakšne pobude predloge?

Na ravni EU potekajo redni sestanki, število le teh je odvisno od trenutnih potreb in sprememb na samem področju. V programu sodeluje 31 držav, ki lahko tudi same dajejo

različne pobude in vprašanja, ki se jih rešuje oziroma obravnava na evropski ravni. Predlogi vseh držav so enako vidni.

4. Izobraževalna politika temelji na odprti metodi koordinacije. Na kakšen način to vpliva na izvajanje programa Erasmus na nacionalni ravni? Ali sploh ima vpliv?

Odprta metoda koordinacije zelo vpliva na izvajanje programa in je tudi zelo upoštevana pri delu.; brez te metode ne bi funkcionirali tako kot je treba. Obstajajo nacionalna pravila, ki morajo biti v skladu z pravili Evropske unije, ta so pa bolj splošna.

5. Kako poteka sodelovanje z akterji na nacionalni ravni? Se med seboj povezujete in koordinirate ali gre zgolj za dajanje napotkov?

Sodelovanje na nacionalni ravni poteka s komunikacijskimi rešitvami, kot sta internet in elektronska pošta. V sistemu, kjer je vključena Evropska komisija in njeni oddelki, poteka koordinacija glede problemov.

Gre za sooblikovanje politik in akcij, obstajajo pilotski projekti, sprejme se določena rešitev. Sistem je odprt, a ker je članic 31 včasih dlje traja; pomembna pa je tudi vezanost na pogodbeno obdobja. Pomembno pa je tudi sodelovanje s pogodbeniki.

6. Kakšna je dostopnost posameznih akterjev?

Dostopnost posameznih akterjev je velika; na nacionalni ravni obstajajo redne komisije; pomembno je sodelovanje akterjev tudi kadar gre za sprejemanje sprememb in proračuna.

7. Je formalnost stikov med akterji visoka, ali prihaja tudi do neformalnih srečanj?

Stiki oziroma srečanja so formalna in neformalna. Ob formalnih srečanjih hkrati prihaja tudi do neformalnih; isto pa je tudi na nacionalni ravni, kjer prihaja do različnih sestankov s pogodbeniki, redna letna srečanja,..

8. Se vam zdi, da obstaja na tem področju (izvajanje programa Erasmus) nek osrednji akter, ki ima v procesu glavno / odločilno vlogo ali ne?

Mislim, da je osrednji akter na tem področju Evropska komisija, ki je nekakšen vezni člen med EU in nacionalnimi komisijami.

9. Ali je na tem področju omogočen dostop novim akterjem, ki bi se vanj želeli vključiti, npr. interesne skupine s področja izobraževanja? Ali imajo / dobijo te interesne skupine podporo glavnih odločevalcev?

Organizacija, ki želi sodelovati v programu, mora biti nosilka Erasmus univerzitetne listine, prav tako pa se mora prijavljati na razpise, da lahko sodeluje. Tako interesne skupine, ki nimajo teh pogojev, odpadejo; enako pa velja za civilno družbo, ki na tem področju nima vpliva in dostopa.

Problemi v zvezi s tem se rešujejo na nacionalni komisiji, ki je sestavljena iz različnih predstavnikov, tudi predstavnikov Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo in Ministrstva za šolstvo in šport.

Tukaj je pomembno tudi omeniti, da se EU širi in z novimi članicami prihaja do novih sporazumov.

10. Na kakšen način sodelujete z drugimi državami članicami EU na področju izvajanja programa Erasmus? Gre za posvetovanja, pogajanja ali koordinacijo?

Gre za posvetovanja in koordinacijo, pogajanj pa ni. Z drugimi državami sodelujemo s pomočjo pilotskih projektov, deljenjem izkušenj in dobrih praks.

11. Kako bi ocenili odprto metodo koordinacije? Ali se je participacija igralcev res povečala? Ali lahko z uporabo te metode postane to področje izobraževalne politike bolj kakovostno, transparentno, primerljivo?

Celotno področje pravzaprav deluje na podlagi Lizbonske strategije in odprte metode koordinacije. Z uporabo odprte metode koordinacije bo to področje postalo bolj primerljivo znotraj evropskega prostora, bolj transparentno v svetovnem prostoru in bolj kakovostno, kar se tiče globalnega trga.

PRILOGA B: Intervju z gospodom Andrejem Kotnikom, podsekretarjem na Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (dne 23. aprila 2009)

1. Ena od vaših delovnih nalog je sodelovajne v visokem šolstvu, ki je usmerjeno tudi v mednarodne izmenjave študentov. Kako bi na splošno ocenili to sodelovanje (v EU)? Uspešno ali neuspešno?

To sodelovanje bi na splošno ocenil kot odlično, saj se intenziteta povečuje, vedno več je izmenjav, prav tako pa se opravljene obveznosti na neki fakulteti v drugi državi vedno bolj upoštevajo pri izobrazbi študentov, kar pa je vsekakor odlično za njihovo nadaljnjo poklicno pot.

2. Ker je na področju izobraževalne politike zelo pomembno aktivno sodelovanje vseh akterjev (OMC), me zanima, s katerimi akterji sodelujete na področju mednarodne izmenjave študentov? (nacionalna, evropska raven)

Formalno in neformalno sodelujemo z vsemi, torej nacionalno agencijo CMEPIUS, univerzami oziroma visokošolskimi zavodi; na evropski ravni pa seveda z Evropsko komisijo. Gre pa za skupno oblikovanje politik.

3. Na kakšen način poteka sodelovanje z EU ravni? Gre samo za usmerjanje z njihove strani, ali lahko tudi sami (nacionalna raven) dajete kakšne pobude predloge?

Evropska komisija skrbi, da se programi pravilno izvajajo in financirajo znotraj aktualne finančne perspektive 2007-2013; Evropski parlament in Svet EU pa skrbita za vsakoletno usklajevanje proračuna. Znotraj Evropske komisije pa je ustanovljen tudi Odbor za vseživljenjsko učenje, kjer so zastopane vse države članice.

Ne gre samo za usmerjanje z evropske ravni, ampak v veliki meri za usklajevanje.

4. Izobraževalna politika temelji na odprti metodi koordinacije. Na kakšen način to vpliva na izvajanje mednarodne mobilnosti mladih na nacionalni ravni? Ali sploh ima vpliv?

Odrpta metoda koordinacije se uporablja na ravni EU. Države članice se usklajujejo o določeni politiki (skupaj z EK so zadolžene za usklajevanje in izvajanje.), to pa gre naprej v Evropski parlament in Svet EU v odločanje.

Znotraj odprte metode koordinacije pravzaprav sodelujejo predstavniki ministrstev, gre za srednjo raven javnih uslužbencev, ki delujejo v delovnih skupinah. Če ti predstavniki ministrstev dejansko sodelujejo z ministrstvom je to nacionalna raven.

Slovenija (je) na tem področju teži(la) k finskemu modelu, ki je zelo razvit in vključuje veliko partnerjev. Formalno je to tudi v Sloveniji vzpostavljeno, se pa pojavi vprašanje, ali zadeva dejansko deluje (sestankov delovnih skupin je bolj malo). Res je tudi to, da je Slovenija ena od novejših članic EU, stare države članice pa imajo že bolj utečene poti.

Evropski komisiji OMC ustreza, ker zadeve hitreje premikajo, po drugi strani pa je pred uvedbo te metode Evropska komisija imela ključno vlogo in tudi zato je odrpta metoda koordinacije prava pot.

5. Kako poteka sodelovanje z akterji na nacionalni ravni? Se med seboj povezujete in koordinirate ali gre zgolj za dajanje napotkov?

Iz evropske ravni se odbori preslikajo na nacionalno raven, gre za partnerstvo med akterji. Kadar gre za odločanje o določeni stvari, lahko pride do konflikta; visokošolske institucije bolj gledajo na lastne interese; končne odločitve potrди ministrstvo. Za vsak program so vzpostavljeni koordinatorji (MVZT – CMEPIUS), ki med seboj sodelujejo. Gre za nekakšen trikotnik: EK- MVZT- CMEPIUS; EK se dobiva tudi s koordinatorji; enkrat letno pa sestankujejo ministrstva. EK na nek način narekuje odnose med nacionalnimi akterji; gre za sodelovanje, povezovanje.

6. Kakšna je dostopnost posameznih akterjev?

Gre za sodelovanje, akterji so dostopni, je pa treba slediti določenim časovnim rokom.

7. Je formalnost stikov med akterji visoka, ali prihaja tudi do neformalnih srečanj?

Srečanja so tako formalna kot neformalna. Stare države članice imajo že bolj utečene poti in zato je tudi vzpostavljanje stikov za njih lažje. Prav tako so tudi neformalna usklajevanja odvisna od posameznih držav; nove države se morajo bolj truditi za vključevanje, pomembna

je aktivnost. Pomembno je tudi znati zagovarjati stališča in potem doma z njimi seznanjati in jih izvajati. Kar se tiče tega, gre v Sloveniji vedno na boljše.

8. Se vam zdi, da obstaja na tem področju (izvajanje mednarodne mobilnosti; Erasmus) nek osrednji akter, ki ima v procesu glavno / odločilno vlogo ali ne?

Mislím, da osrednjega akterja ni, gre za trikotnik: EK- MVZT – CMEPIUS.

9. Ali je na tem področju omogočen vstop novim akterjem, ki bi se vanj želeli vključiti, npr. interesne skupine s področja izobraževanja? Ali imajo / dobijo te interesne skupine podporo glavnih odločevalcev?

Kar se tiče zakonodajne ravni je zadeva takšna, da bi naj pri oblikovanju programov, smernic, itd. pridobili stališča npr. nevladnih organizacij. Problem pa je usklajevanje z nevladnimi organizacijami. Pojavi se vprašanje, katere so reprezentativne in ali se znajo koordinirati z nacionalno in tudi evropsko ravni. V Sloveniji je takšno usklajevanje težko in še ni doseženo; ni pa pomanjkanje interesa zgolj na vladni strani. Problem je tudi z organiziranostjo te sfere, takšnih organizacij je namreč veliko in prav zato je zadeva zaenkrat še težko izvedljiva.

10. Kako bi ocenili vlogo civilne družbe na tem področju? Je potrebna oz. pomembna?

Civilna družba na tem področju ni pomembna.

11. Kako bi ocenili odprto metodo koordinacije? Ali se je participacija igralcev res povečala? Ali lahko z uporabo te metode postane to področje izobraževalne politike bolj kakovostno, transparentno, primerljivo?

Seveda, z uporabo te metode bo področje postalo bolj kakovostno, transparentno in primerljivo, je pa res da odprta metoda koordinacije zahteva prilagajanje. Nekateri kritizirajo odprto metodo koordinacije kot zahtevanje minimuma na nekem področju; mislim pa da je to odvisno od vsake države posebej, kako zadevo interpretira in jo nenazadnje uporablja.

PRILOGA C: Intervju z dr. Moniko Kalin Golob, prodekanjo za dodiplomski študij na FDV (dne 26. novembra 2007)

1. Se vam zdi, da je Fakulteta za družbene vede mednarodno bolj primerljiva in zanimiva za tuje študente odkar se izvajajo bolonjski programi?

Že v izhodišču je pri uvajanju oz. oblikovanju bolonjskih programov bilo treba delati na primerljivosti tujim visokošolskim institucijam oziroma njihovim programom. Kljub temu pa je bilo treba upoštevati tudi kulturne in družbene značilnosti, ki so prisotne pri nas, in jih drugje mogoče ni najti. Opažamo pa, da se interes za naše bolonjske programe iz leta v leto povečuje s strani tujih študentov (teh je v lanskem letu bilo približno 200).

2. Kakšna se vam zdi kvaliteta prenovljenih bolonjskih programov?

Prenovljeni bolonjski programi se od starih razlikujejo predvsem v tem, da ne vsebujejo nekih preživetih, neaktualnih vsebin. Le te so bile ukinjene, v programe pa se je začelo vnašati več prakse in aktualnih tematik.

3. Ali FDV poleg vključenosti v program Socrates Erasmus še kako drugače sodeluje na mednarodni ravni?

Poleg programa Socrates Erasmus delujeta na naši fakulteti še dva skupna programa na podiplomski ravni (»Joint Degree«), prav tako pa ima FDV podpisane pogodbe z več kot dvajset tujimi fakultetami.

4. Kdaj je po vašem mnenju najbolj primeren čas za vključitev v program Socrates Erasmus?

Po mojem mnenju je najbolj primeren čas za vključitev v program Socrates Erasmus v drugem in tretjem letniku, saj takrat študentje že nekako spoznajo fakulteto in tudi svoje lastne interese in pričakovanja in tako nekje na sredini študija izkoristijo to možnost, ki jim jo nudimo.

5. Eden od problemov pri mobilnosti je tudi jezikovna omejitev pri izvajanju predavanj. Kako je s tem na FDV? Ali se, po vašem mnenju, dovolj veliko število predmetov izvaja v tujem (angleškem) jeziku?

Na FDV je povpraševanje po tem večje od ponudbe. Moramo pa se zavedati, da je uradni jezik slovenski in zato so predavanja organizirana v slovenščini. Prav tako pa slovenski študentje pričakujejo, da bodo programi izvajani v slovenskem jeziku in zanje mora to biti tudi omogočeno. Ni niti natančno definirano, kolikšno število študentov bi naj izbralo nek predmet in bi se ta potem dejansko izvajal v angleškem jeziku. Mogoče pa bi se to dalo uvesti pri katerem od izbirnih predmetov.

6. Kako komentirate podatek, da bi naj razmerje med študenti in visokošolskimi učitelji v bolonjskih programih bilo 1:20 oziroma 1:15? Zakaj pri nas ni tako?

Pri obstoječem sistemu financiranja to ni mogoče (»profesor je plačan na glavo študenta«) in tu so potrebne korenite spremembe. Prav tako pa je treba omeniti tudi časovne omejitve učiteljev, ki so tudi raziskovalci in se morajo tako posvečati tudi temu področju.

7. Eden od pomembnih dejavnikov primerljivosti je tudi enoten kreditni sistem. Ali ta sistem pri nas že omogoča mednarodno primerljivost tujim visokošolskim zavodom ali pa je še vedno na stopnji nekakšnega preračunavanja (učiteljevih) »pedagoških ur« v študentove kreditne točke?

Kreditna točka je pravzaprav obremenitev študenta in ne učitelja, tako da pravzaprav ne gre za neko preračunavanje. Na FDV je to zelo dosledno upoštevano. Res je, da so vsi predmeti enako vrednoteni (5 kreditnih točk) in jih tako ne gre razvrščati po neki težavnosti. Vsak profesor ima sicer svoj sistem razporejanja kreditnih točk na različne dejavnosti, ki jih mora študent opraviti, kljub temu pa je treba dosledno upoštevati neke skupne kriterije.

PRILOGA D: Intervju z gospo Neli Dimc, vodjo službe za mednarodno sodelovanje na FDV (dne 27. novembra 2007)

1. Od kdaj se izvaja program Socrates Erasmus na Fakulteti za družbene vede?

Ta program se pri nas izvaja že od študijskega leta 1999/2000, kar pomeni, da je bil torej uveden že pred bolonjskimi programi.

2. Kakšno je razmerje med študenti FDV, ki gredo v tujino in študenti iz tujine, ki pridejo k nam?

Več študentov iz tujine prihaja k nam, kot gre naših študentov drugam. Temu je mogoče tako predvsem zaradi financ. V študijskem letu 2006/2007 je tako v tujino šlo 72 naših študentov, k nam pa jih je iz tujine prišlo 133.

3. Katere so najbolj pogoste ciljne države študentov FDV?

Največ naših študentov gre v Španijo, sledijo ji Anglija, Nemčija, Avstrija, Češka pa tudi ZDA. Medtem ko k nam prihajajo (oziroma so letos prišli) študentje iz Poljske, Portugalske, Španije, Češke, Nemčije, Kanade, Avstrije.

4. Kakšno je razmerje med povpraševanjem za vključitev v programe izmenjave in dejanskim številom študentov, ki gredo na izmenjavo?

Mnogo večja je ponudba kot povpraševanje. Naša fakulteta ima sklenjene pogodbe z velikim številom tujih visokošolskih zavodov, ki pravzaprav nudijo celoten spekter različnih programov, ki so oziroma bi naj bili zanimivi za študente. Mogoč pa se tu spet pojavi problem financ. Je pa seveda res, da študentje, ki imajo močno željo po izmenjavi, najdejo pravi način da to tudi uresničijo.

5. V katerem letniku se ponavadi študentje na FDV odločajo za izmenjave?

Tu pravzaprav ni nekega specifičnega vzorca, kljub temu pa je največ študentov iz drugega in tretjega letnika. V prvem letniku to še ni izvedljivo, v četrtem pa postajajo bolj pomembne že druge obveznosti (diploma).

6. V kolikšni meri se vam zdijo programi na zunanjih visokošolskih zavodih dejansko primerljivi z programi na FDV?

Tu je treba vedeti, da fakulteta sklene z tujo fakulteto pogodbo. Te pogodbe sklepamo z primerljivimi inštitucijami, zato se najde določena stopnja primerljivosti.

7. Se vam zdi kreditni sistem na FDV primerljiv s kreditnimi sistemi na zunanjih visokošolskih zavodih?

V glavnem se da primerjat, to pa predvsem zaradi tega, ker mora študent, preden gre na izmenjavo, vse te zadeve uskladiti in se natančno dogovoriti (veliko birokratskih zadev). Kasneje pa se prav zaradi vseh teh dogovorov študentu avtomatično priznajo vse obveznosti, ki jih je opravil na tuji visokošolski inštituciji.

8. Se vam zdi, da kreditni sistem, tak kot ga imamo pri nas, dejansko olajšuje medsebojno priznavanje kvalifikacij?

Pri medsebojnem priznavanju kvalifikacij je poleg urejenega kreditnega sistema vedno zelo pomembna tudi vsebina določenega predmeta.

9. Kako komentirate podatek, da bi naj razmerje med študenti in visokošolskimi učitelji v bolonjskih programih bilo 1:20 oziroma 1:15?

Kvaliteta študija bi pri tem razmerju bila verjetno boljša, je pa res, da obstoječi sistem financiranja temu ni primeren in bi najprej tu morali uvesti neke spremembe.

10. Se vam zdi, da je FDV mednarodno bolj primerljiv in zanimiv za tuje študente odkar se izvajajo bolonjski programi?

Na tem področju zaenkrat še ne zaznavamo napredka oziroma nekih bistvenih razlik, mogoče prav zaradi tega, ker so se izmenjave v sklopu programa Socrates Erasmus izvajale že pred

uvedbo bolonjskih programov. Je pa res, da je v študijskem letu 2004/05 k nam na izmenjavo prišlo 49 tujih študentov, v letu 2005/06 je bilo le-teh 90, v letu 2006/07 pa 133.